Shishmanov, Ivan Dimitrov
Rolia Ukrainy

PG
3948
S51S488
1916

From the Collection
of the late

JOHN LUCZKIW

ВИДАННЄ СОЮЗА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ.

Др. ІВАН ШИШМАНОВ
ПРОФ. УНІВ. В СОФІЇ.

РОЛЯ УКРАЇНИ В БОЛГАРСЬКІМ ВІДРОДЖЕННЮ.

ВПЛИВ ШЕВЧЕНКА НА БОЛГАРСЬКИХ ПОЕТІВ ПЕРЕДВИЗВОЛЬНОІ ДОБИ.

ЦІНА 20 СОТ.

ВІДЕНЬ, 1916.

НАКЛАДОМ „СОЮЗА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ".
З друкарні Адольфа Гольцгавзена у Відні.

UKRAINISCHE NACHRICHTEN

(Mitteilungen d. Bundes zur Befreiung d. Ukraina)

Орґан Союза визволення України.
Виходить у Відні раз на тиждень.

Одинокий український тижневник у нїмецькій мові всеукраїнського, самостійницького й безпартійного напряму.

Редакція: **Wien, VIII., Josefstädterstr. 79**
II. Stiege, Tür 19. — Адміністрація: Tür 6. — Tel. 13430.

ВІСТНИК СОЮЗА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ

Орґан Союза визволення України.
Виходить у Відні раз на тиждень.

Одинокий український тижневник всеукраїнського, самостійницького й безпартійного напряму.

Редакція: **Wien, VIII., Josefstädterstraße 79**
II. Stiege, Tür 19. — Адміністрація: Tür 6. — Tel. 13430.

ВИДАННЄ СОЮЗА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ.

Др. ІВАН ШИШМАНОВ
ПРОФ. УНІВ. В СОФІЇ.

Rolia

РОЛЯ УКРАЇНИ В БОЛГАРСЬКІМ ВІДРОДЖЕННЮ.

ВПЛИВ ШЕВЧЕНКА НА БОЛГАРСЬКИХ ПОЕТІВ ПЕРЕДВИЗВОЛЬНОІ ДОБИ.

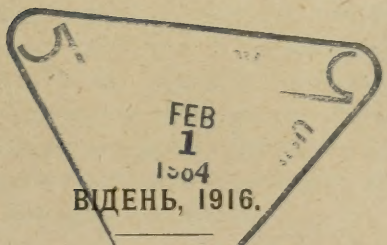

ВІДЕНЬ, 1916.

НАКЛАДОМ „СОЮЗА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ".
З друкарні Адольфа Гольцгавзена у Відні.

ВІД ВИДАВНИЦТВА.

Подану нижче цінну розвідку був ласкав написати шан. автор спеціяльно для Шевченкового числа „Вістника Союза визволення України“ (ч. 81—82). Переклад з рукописи зладив др. Лев Ганкевич.

PG
3948
S51 S488
1916

I.

Збираючи матеріяли до моєї більшої праці „Произходъ на съврѣменна България“ [1], не міг я не звернути уваги також на велику участь, яку взяла Україна в національнім і культурнім відродженню болгарського народу.

Глибокі слїди сеї участи находимо, починаючи ще від угорського Українця Юрія Венелїна аж до Михайла Драгоманова.

Імя Юрія Венелїна (псевдонїм Г. Гуца, ур. 1802 в Надь Тибава в березькім комітатї, помер у Москві 1839) сьогоднї відоме в нас з підручників і серед маленьких дїтей. Нема Болгарина, щоб не заховував у вдячній памяти того сина України, що своєю історією Болгарів [2] пригадав світови, як се вірно написано на його нагробнім памятнику в Москві, про „забуте, але колись славне й могутнє племя Болгар“ і гаряче бажав бачити його відродженнє.

Нема Болгарина. котрий не знав би, хто був учителем болгарського одеського торговця й письменника, Василя Апрілова (1790—1847), що відродив болгарську просвіту та заснував першу новочасну горожанську школу в Габрово (1835). Загально відомо, що щойно Венелїн з упертого грекомана Апрілова зробив свідомого Болгарина, котрий готов був пожертвувати все для свого народу.

---

[1] (Початки сучасної Болгарії).

[2] Древніе и нынѣшніе болгаре въ политическомъ, народописномъ, историческомъ и религіозномъ ихъ отношеніи пр. Москва т. 1. 1829.

Венелїн научив його, щоб цїнив се ім'я, та дав йому методу, як має працювати між народом, котрий спав глибоким сном, аби він пробудив ся, пригадав собі свою славну минувшину й зірвав ся до нового культурного життя. Коли-б тут і був найменший сумнїв щодо того впливу, то маємо признанне самого Апрілова в його „Денниц-ї Новоболгарскаго Образованія" (Одеса 1841, стр. 91, 96), де він пише: „В ім'я справедливости мушу сказати (suum cuique), що по моїм поворотї з Константинополя з початком 1831 р. випадково найшов я перший том твору покійного Юрія Венелїна „Болгаре". Його смілість, з якою виступає він против ареопагу вчених, як він усе пояснює, поразила мене... Таким робом перший том д. Венелїна, що викликав загальний ентузіязм серед Славян, спонукав першого мене до праці" . . .

Та заслуга Венелїна не вичерпуєть ся тільки його історичною працею. Венелїн був перший, що розбудив живе заінтересованнє болгарською етноґрафією. Се він перший дав плян, як збирати фольклористичні та язикові матеріяли, вияснивши їх величезне значіннє для національної самосвідомости.

Венелїн перший спробував уложити болгарську наукову граматику (Грамматика нынѣшняго болгарского нарѣчія), яку написав для російської Академії.

А коли здружив ся інтимно з видним московським професором Поґодіним, вплинув Венелїн на романтичний настрій перших славянофілів в їх відношенню до Болгарії.[1]

Тож не дивниця, що угорський Українець Венелїн став ще в першій половинї XIX ст. божищем і оракулом

[1] В. Н. Златарски. „Юрій Ивановичъ Венелинъ и значението му за българитѣ". София, 1903. — Хр. П. Стоиловъ. „Дѣйностьта на Венелина по българския фолклоръ". Период. Списание LXVI, 345. — Ив. Д. Шишмановъ. Венелиновитѣ книжа въ Москва, Бълг. Прѣгледъ, 1897—1898, т. IV кн. 8—10. — Н. С. Державинъ. Болгарскія колоніи въ Россіи (матеріалы по славянской этнографіи) Сборникъ за нар. умотворения и народопись кн. XXIX (1914), Краткій ист.-библіограф. очеркъ развитія этнографическихъ изученій въ Болгаріи стр. 214. — В. Ягичъ. Исторія славянской филологіи, стр. 449—456. Тут помі. щена і вся література про Венелїна.

болгарського народу, котрий перший раз найшов в Европі свого гарячого оборонця.

Тому можна зрозуміти й ту радість, з якою стрінули в нас вістку Апрілова, що він врешті знайшов слїди Венелїна: „При першій вістці, що я відкрив місце пробування нашого історіоґрафа, всї кинули ся з ентузіязмом і питали за нього“ — пише Апрілов (Денница). Молодий болгарський поет Пєшаков під впливом сеї звістки пише велику оду в честь Венелїна, що дала початок світській новоболгарській лїтературі.

Цїкаве, що й останнїй щодо часу Українець, котрому Болгарія завдячує немало в своїм культурнім розвитку, Михайло Драгоманів, був, як і Венелїн, також істориком. Та коли Венелїн дїлає виключно на національно-патріотичне почуваннє болгарського народу, Драгоманів відкрив перед болгарською інтелїґенцією спеціяльні широкі культурні виднокруги. Покликаний із Швайцарії зайняти катедру всесвітньої історії на новозаснованім університеті в Софії (1889), Драгоманів використав своє становище на те, щоб серед численних одушевлених слухачів виложити принципи високої гуманности, соціяльної правди та рівночасно й великого критицизму.

І Венелїн і Драгоманів звернули увагу на велике значіннє болгарської етноґрафії, та коли перший видвигнув її національну вартість, то другий, узброєний строгими науковими методами новочасного фолькльору, показав її міжнароднє значіннє.

Поміж впливами Венелїна та Драгоманова дїлають у хронольоґічнім порядку сильні впливи Тараса Шевченка й Марка Вовчка на болгарську лїтературу.

Про вплив Марка Вовчка на найкращого болгарського новелїста Любена Каравелова поговоримо иншим разом, тепер у хвилину ювилейного моменту скажемо тільки про Т. Шевченка.[1]

[1] Т. Шевченко й М. Вовчок не є одначе одинокими українськими письменниками, творчість котрих мала вплив на болгарське красне письменство пе-

II.[1]

Шевченко належить без сумніву до найбільше улюблених поетів у найкращих болгарських письменників передвизвольної епохи.[2] Візьміть хочби творчість Жинзифова, Любена Каравелова та Славейкова, а дуже легко відкриєте могутній вплив українського поета,[3] як у виборі мотивів, так і в зверхній формі пісень. Особливо сильний вплив Шевченка на Жинзифова.[4] Син македонського вчителя, молодий Райко їде при кінці 1858 р. до Одеси, де вступає до духовної семинарії. При кінці 1859 р. по гімназійній матурі вступає як звичайний студент на московський університет.

редвизвольних часів. І так напр. Любен Каравелов знає Квітку-Основяненка й мабуть М. Максимовича.

Дуже багато поміг болгарським письменникам познайомити ся з Україною, її природою й її народом — Гоголь, „Тарас Бульба“ котрого був уже в болгарськім перекладі до визволення Болгарії. Сьогодні є вже цілий Гоголь в болгарськім перекладі власністю болгарської літератури.

[1] Се частина моєї промови, яку я мав в 1914 р. в софійській „Славянській Бесїдї“ на святї в честь Тараса Шевченка. Ціла вона надрукована в виданню „Библиотека Славян. Бесѣда, кн. XVI п. з. „Тарасъ Шевченко неговото творчество и неговото влияние върху българскитѣ писатели прѣди освобождението“.

[2] Пор. „Славянски Гласъ, издание на Слав. Благотв. Дружество въ България“, год. IX 1911, кн. I—II, Ст. Чилингировъ, бібліографічні замітки: Шевченко по болгарськи (з приводу 50 літньої річниці смерти) стр. 37—41.

[3] На жаль у нас нема ще докладної монографії про вплив Шевченка на нашу літературу. Біографи та критики Жинзифова, Л. Каравелова та Славейкова дуже побіжно про се споминають. І так Бобчев у своїм біографічнім нарисї про Жинзифова (Наука, т. II, 1883, кн. VIII—IX, 745—773, Райко Жинзифов. Життє й літературна дїяльність) замічає тільки се, що Жинзифов „любив незвичайно пристрасно Тараса Шевченка, відомого українського поета, якого й наслїдував у більшости свої віршів“. К. Величков жалуєть ся в одній поверховній замітці на деспотичний вплив Шевченка на Л. Каравелова. Докладнїйші вказівки можна найти в Л. Д. Ихчиєва (Извѣстия на семинара по слав. филол. при университета въ София, кн. III, 1908—1910, 1911, стр. 495—545. Райко [Ксенофонъ] Жинзифовъ: Животъ и литературна дѣйность) і Боян Пенев II. Р. Славейковата прѣводна и подражателна поезия“ (Спис. LXVII, кн. 2).

[4] Райко Жинзифов род. 1839 в Македонії, умер 1877, був учителем старогрецької мови в Москві.

Інтересне для нас се, що вже від першого свого поетичного твору, котрий появив ся в царгородській „Български Книжици“ (довгий вірш „Гулябъ“)[1] молодий студент є вже під вельми сильним впливом Шевченка, котрий ще тоді був у живих. Того самого року появило ся в Москві й видавництво болгарських студентів „Братски Трудъ“, в третім томі якого Жинзифов надрукував перший свій переклад Шевченка, його знамените посланіе до Шафарика. В три роки пізнійше, р. 1863, Жинзифов видав свою збірку поезій „Новобългарска Сбирка“, в якій находимо цілий відділ перекладів із Шевченкового „Кобзаря“ (всього 44 сторінок, від 129—173).[2]

Врешті в 1870 р. появила ся й довга його поема, написана ще перед 1865 р. „Кървава кошуля“ (уривки були надруковані вперше в „Народность“ 1868—9 р.), яка й щодо помислу й щодо духа та форми є наслідуваннєм Шевченкової поеми.

Любен Каравелов[3] у порівнанню з Жинзифовим находить ся на перший погляд неначе під меншим впливом Шевченка. В його збірнику творів находимо тільки пять малих пісень Шевченка, перша з 1869 р., остання з 1871 р. Але коли розглянемо глибше рід його мотивів, а передовсїм будову його пісень, мусимо признати, що справедливо замічає Величков[4] у своїй відомій студії про Каравелова, поміщеній у „Денниц-ї“ Вазова,[5] з якимсь невдоволеннєм: „Всї вірші Каравелова написані в дусї й по формі віршів українського поета Шевченка, тільки без його по-

---

[1] Год. II, 1859, кн. II, ч. 22.

[2] „Гусляръ Тараса Шевченка преведе отъ малоруски Р. Жинзифовъ 1863. Москва“. Тут поміщені три короткі лїричні пісні та три поеми: Тополя, Утоплена й Катерина.

[3] Любен Каравелов, знаменитий болгарський письменник, журналїст, революціонер, уродив ся 1837 р. в маленькім містечку Копривиниці, вмер в 1878 р. в Рущуку.

[4] Константин Величков, поет, журналїст, бувший міністер просвіти, урсдив ся в Пазарджику, вмер у Софії.

[5] „Денница“, ч. I, кн. 3, стр. 124, замітка.

етичности. Загалом українські письменники, Шевченко, в віршах, Марко Вовчок, Основяненко в прозї деспотично впливали на белетристичний талант Каравелова і він не міг нїколи увільнити ся від своїх українських взорів."

Коли завдасте собі труду та переглянете всї вірші Каравелова, побачите, що хоча Каравелов рідше перекладає Шевченка, то сильнїйше від Жинзифова піддаєть ся під формальний вплив українського поета. З 191 його віршів, поміщених у першім томі його збірного видання творів, не менше нїж 113 писані в улюбленім ритмі Шевченка й українських народнїх пісень.

Хто не знає в Болгарії його прегарної й так знаної піснї:

„Хубава си, моя горо,
Миришеш на младость,
Но вселяваш въ сърдцата ни
Само скърбъ и жалость"...

або глибоко мелянхолїйного його вірша:

„Прѣминавать годинитѣ
Старото бѣлѣе,
А младото расте, цъфти,
За да остарѣе . . .
Балкана е пакъ хубавецъ
Шума зеленѣе,
И пиленце славейченце
Сладка пѣсень пѣе . . .

Та хто знає, що ті піснї, як і більшість Каравелова, в улюбленім ритмі Шевченка й українських пісень:

Порівняй з Катерини:

Не слухала Катерина
Нї батька, нї неньки,
Полюбила Москалика,
Як знало серденько.

Або з Наймички:

Повдналисъ. Молодиця
Рада та весела,
Нїби з паном повінчалась,
Закупила села.

Без сумніву найбільш талановитий із трьох болгарських поклонників Шевченка є Петко Славейков.[1] Справдішній поет, майстер слова, він глибше, ніж Жинзифов і Каравелов, увіходить в душу українського барда. Його переклади з „Кобзаря“ нечисленні, одначе плавні та характеристичні для його творчости, індивідуальности та світогляду.

Справедливо замічає професор Боян Пенев у своїй гарній студії про віршовані переклади та наслїдування Петка Славейкова: „Інтимне відношеннє Славейкова до народу, боротьба якого одинока стала змістом життя поета, навіть і тоді, коли його душу наповнили безвірє й апатія супротив ідеалів та боротьби, — його мрія про світлу будучність того народу висловлена найвиразнїйше в його наслїдуваннях і перекладах із Шевченка“.[2]

В сій цитаті бачимо й ті причини, що з'ясовують гарячі симпатії наших письменників до Шевченка. Відбиваєть ся се передовсїм в інтимнім відношенню Славейкова до народу, боротьба якого одиноко дає зміст життю поета — „його мрія про світлу будучність того народу.“ Се саме буквально можна сказати про Жинзифова та Любена Каравелова. Ненадармо бере Жинзифов за мотто своєї „Новобългарск-ої Сбирки“ звісний висказ основателя новоболгарської просвіти монаха Паісія: „О неразумне іюроде, поради что ся срамишъ, да се наречешъ българинъ и не четишъ по свой іазыкъ и не думашъ“.

---

[1] Петко Славейков поет, журналіст, гарячий патріот, по визволенню Болгарії якийсь час міністер, батько талановитого болгарського поета Пенча Славейкова — род. 1827 р. в Тернові, вмер у Софії.

[2] Периодическо Списание. София, LXVII, кн. 2, ст. 246.

Пристрасна любов до рідного краю та віра в його світлу будучність се основні акорди також Шевченкової лїри. Нераз автор Кобзаря звертаєть ся до своїх Українців майже словами Паісія:

„Свого не цураймось".
. . . „Бо хто матїр забуває,
Того Бог карає".

Чи-ж сам Шевченко не дає прикладу, що Українець мусить писати й думати в своїй мові? Коли його приятелї радили йому, щоб пішов слїдами свого великого земляка Гоголя та щоб писав тільки по московськи, він відповідає:

„Спасибі за раду!
Теплий кожух, тільки шкода —
Не на мене шитий.

Він не захотїв і тут спроневірити ся своєму простому народови, як також і не став parvenu, хоча небезпека була велика для вчорашнього кріпака, допущеного до петербурзьких і провінціяльних сальонів. Меґальоманїя Молїєрових „Bourgeois gentilhomme"-ів стрічаєть ся часто у селян, що таким чи иншим робом зуміли видвигнути ся понад свій стан. Нїде правди дїти, наші поети могли в 60 і 70 рр. тільки на Українї найти собі зовсїм конґеніяльного собрата. Нїде инде. Великоруська поезія в ті часи відносила ся або цїлком неґативно до проблємів націоналїзму, культивуючи загально-людські ідеали та горожанські мотиви, або за прикладом Пушкіна мріла про той час, коли всї славянські ріки зіллють ся в одно море: „Когда славянскіе ручьи сольются въ русскомъ морѣ" — як се співав Пушкін у своїм відомім віршу „Клеветникамъ Россіи".

Жинзифов, Каравелов, Славейков — патріоти до шпіку костей, сини подвійно поневоленого народу, що відроджував ся, як і український, котрі вийшли з його лона, мусїли тільки заміняти „Матїр Україну" на „Мати България" або „Маке-

дония", Дніпро на Дунай або Вардар, широкі степи та самітні могили на Балкан або Пирин, Москаля на Турка, злого пана на злого фанаріота[1] — й ось Шевченко цілий перенесений на болгарський ґрунт.[2]

Та крім гарячої любови до рідного краю було й инше, що мимохіть зблизило наших поетів до українського. Се був їх плєбейський демократизм. І тут дуже характеристичне знову, що Жинзифов вибирає як друге мотто в своїй „Новобългарска Сбирка" другий знаменний висказ монаха Паісія: „Ты, болгарине, не прелщай ся, знай свой родъ и іазыкъ и учися по своему іазыку; боле есть болгарска простота и незлобіе . . ."

Заміняйте терміни „Болгарин" і „болгарська" на „Українець" і „українська" і вже маєте основний тон багатьох пісень Шевченка. Досить пригадати собі, як він кличе своїх слухачів, щоб ішли на села, „бо там люде", там ще є справжні люде та щирі серця.

В часах явних чи підземних суспільних боротьб між „старими" й молодими наші співці-трибуни з передвизвольних часів були завжди на боці слабих, пригнічених і покривджених. Жинзифов умер на жаль дуже молодим (ледви 38 літ) далеко від своєї вітчини й не зміг проявити своїх соціяльних симпатій на аренї політичних боротьб, та цілa його поезія й публіцистична дїяльність посвячена демосови. Ніхто не може сумнівати ся в глибоко демократичних почуваннях Л. Каравелова. А щодо Петка Славейкова, то не треба й доказувати, на котрім боці маємо його шукати: цілe його життє се один нерозривний ряд боротьб за свято панування народу. Його глибоке переконаннє було до останньої хвилини життя, що життєва енергія нації ваходить ся в простім народї.

---

[1] Багаті грецькі пани в Константинополї, з яких вибирали ся болгарські епископи, що гнобили болгарський народ. Ред.

[2] Порівн. передовсїм вірші Жинзифова „Гусляръ на ¦съборъ" в „Брат ски Трудъ". Порівн. „Сонъ", „Охридъ", „Просякъ", „Доба" й ин.

Третя важна причина інтимного зближення між Жинзифовим, Каравеловим і Славейковим та Шевченком се без сумніву їхнє спільне захоплення народньою поезією та народніми казками. Жинзифов надавав великого значіння народнім піснням. Ще в „Братски Трудъ" (кн. IV, 1862) кличе він, наслідуючи Шевченка: „Люде злі! Люде добрі! Візьміть наші народні пісні, а пізнасте, які гарячі сльози проливала та ще проливає Болгарія, які люті й отруйні болі перетерпіла та ще терпить „сиромашка България". Загально відомо, що народні пісні з Прилїпска, Велешко, Кукушко в збірнику братів Миладинових записані Жинзифовим.

Як пристрасно любить Л. Каравелов твори народньої музи, про се знає кождий. Зате мало хто знає, що Л. Каравелов не тільки любить болгарський фольклор, але й є найкращим знавцем їх і дослїдником, є першим болгарським науково-підготованим етнографом. Про Славейкова не треба й говорити.

Про Славейкова можна сказати те саме, що й про Шевченка. Справжній мистець слова, він перший зумів з простої, природної, безпосередньої мови народу сотворити мову літературну. Стиль Славейкова — стиль народу, але удосконалений та змякшений. Нема кращого досї письменника над Славейкова по болгарськи, як нема по українськи над Шевченка.

Місце не позволяє, щоб обговорити инші, менше важні причини, котрі вияснюють духове спорідненнє між Шевченком та його болгарськими поклонниками. Згадаю тільки ще деякі.

Спеціяльно Жинзифов між иншим захоплюсть ся тим у Шевченка, що він пише по українськи[1] замість по мо-

---

[1] С. С. Бобчев в „Наука". II. стр. 75»: „Жинзифов не робив добре, що писав тільки македонським нарічем. Се була слабість, одначе під впливом діяльности найславнішого українського поета Шевченка."

ковськи. За прикладом Шевченка пише він свої пісні також мішаним македонським діялєктом. Нашим поетам не міг не подобати ся й загальний мелянхолїйний, елєгійний тон Шевченкової поезії. Відомо, що туга та сентименталїзм характеристичні прикмети нашої передвизвольної епохи.

Найлюбійші мотиви, особливо в Жинзифова, се розлука і біль за рідним краєм на далекій чужині.[1] Каравелов, далекий круговид котрого перевисшає своєю широтою Жинзифова та Славейкова, не міг не звернути особливої уваги і на соціяльні, горожанські мотиви в поезії Шевченка. Се видно почасти і в виборі віршів, котрі він переклав з Кобзаря. Я сам недавно, переглядаючи його рукописи, які маємо в нашій „Народній Бібліотеці", несподївано знайшов недрукований переклад „Неофітів", одної з найкращих поем Шевченка. В ній висловлені з велитенською могутністю радикальні й великогуманні погляди великого Українця в релїгійних і громадянських питаннях.

Ще одна анальоґія між розвоєм творчости Каравелова й Шевченка.

Недовго перед смертю написав Шевченко букварь для свого народу. Великий поет хотїв таким символїчним робом неначе сказати, що Україна потрібує передовсїм просвіти. Кому не відомо, що такий перелім повстав і в душі Любена. Колишній непримиренний ворог ти-

---

[1] Пор. у Жинзифова „Плачъ по роденъ край":

„Какъ тежко, другари, какъ тежко
Въ тая далечна чужбина...
Какъ цвѣте се суши въ градина,
Гдѣ бистра вода не извира,
Такъ младо въ тая чужбина
Безъ врѣме се суши, умира.

Пор. Шевченка:

Тілько Господа благаю:
Не дай, Боже, в чужім краю
Згинуть у неволі!

(А. О. Козачковському).

хих просвітників, товариш революціонера Ботєва, одного дня закладає „Знание" й починає проповідувати як Шевченко:

„Учете, братя мои,
Мислете, четете
И чуждото изучете,
И отъ своето се не откъсвате,
Защо то, който майка забравя,
Богъ ще го заличи" . . .

Видання Союза визволення України.

I. По українськи:

1— 2. **Тарас Шевченко.** Кобзарь. Вибір поезій. Випуск I і II. Відень 1914—15. Ціна кождого вип. брош. 1 кор., в оправі 1 кор. 40 сот.

3. **В. Дорошенко.** Півтораста літ української політичної думки. Короткий огляд. Відень, 1914, Ціна 10 сот. (Вичерпане).

4. **Букварь** (для полонених Українців). Царгород, 1914. З друкарні Союза. Ціна 4 сот.

5. **Відомости про російську Україну.** (Січовим Стрільцям), Царгород, 1915. З друкарні Союза. Ціна 15 сот.

6. **Проф. М. Грушевський.** Як жив український народ. Коротка історія України. З малюнками і картою України. Царгород, 1915. Ціна 50 сот.

7. **Б. Заклинський,** Що треба знати кождому Українцеви? З малюнками. Відень, 1915. Ціна 20 сот.

8. **Др. Вол. Левицький.** Як живеть ся українському народови в Австрії. Відень, 1915. Ціна 20 сот.

9. **Б. Лепкий.** Чим жива українська література? **В. Сімович.** Короткий огляд укр. літератури. Відень, 1915. Ціна 20 сот.

10. **Сім пісень.** Гостинець для українських вояків. Відень, 1915. З малюнками і нотами. Ціна 20 сот.

11. **Др. В. Старосольський.** Національний і соціяльний момент в українській історії. Відень, 1915. Ціна 10 сот.

12. **В. Темницький.** Українські Січові Стрільці. Відень, 1915. Ціна 30 сот.

13. **Холмщина.** Короткий нарис. Львів, 1915. Ціна 30 сот.

14. **Др. Л. Цегельський.** З чого виникла війна та що вона нам може принести. Відень. 1915. Ціна 20 сот.

15. **Др. Л. Цегельський.** Самостійна Україна. Звідки взяли ся і що значать назви „Русь“ і „Україна“. З картою України. Відень, 1915. Ціна 30 сот.

16. **Т. Шевченко.** Великий Льох. З передмовою й поясненнями д-ра В. Сімовича. Відень, 1915. Ціна 30 сот.

17. **Др. Б. Барвінський.** Звідки пішло імя „Україна“? Відень, 1916. Ціна 20 сот.

18. **Краснов.** Що тепер діеть ся в Росії? Відень, 1916. Ціна 10 сот.

19. **Др. М. Лозинський.** Галичина в житті України. Відень, 1916. Ціна 60 сот.

20—22. **Українські колядки.** Вид. 3. Відень, 1916. Ціна 20 сот.

23. **На переломі.** Памяткова книжка і Календарь Союза визволення України на 1916 рік. Відень, 1916. З численними малюнками. Ціна 1 кор. 50 сот.

24. **М. Возняк.** Наша рідна мова. (З портретами). Відень, 1916. Ціна 10 сот.

25. **Проф. др. І. Шишманов.** Роля України в болгарськім відродженню. (Вплив Шевченка на болгарських поетів передвизвольної доби). Відень. 1916. Ціна 20 сот.

26. **Проф. др. Ст. Томашівський.** Церковний бік української справи.

Друкують ся:

27. **О. Кириленко.** Українці в Америці.
28. **Др І. Крипякевич.** Українське військо. Короткий історичний нарис. З численними малюнками.
29. **Др. Л. Цегельський.** Русь-Україна і Московщина-Росія.
30. **Вол. Дорошенко.** Українство в Росії. Короткий нарис новійшого українського руху. З портретами.
31. **Др. О. Назарук.** Слідами Українських Січових Стрільців. З численними малюнками.
32. **Др. Е. Левицький.** Листи з Німеччини.
33. **Галицько-володимирське князївство.** Короткий історичний нарис.
34. **З полону.** Збірник поезій полонених Українців.

й инші.

FEB
1
1914

II. По нїмецьки:

1. **Prof. M. Hruschewskyj.** Ein Überblick der Geschichte der Ukraina (короткий огляд історії України). Відень, 1914. (Вичерпане).
2. **Prof. M. Hruschewskyj.** Die ukrainische Frage in ihrer historischen Entwicklung. (Українська справа в її історичнім розвитку). Відень, 1915. Ціна [illegible] сот.
3. **G. Cleinow.** Das Problem der Ukraina. (Українська проблєма — про умови самостійної укр. держави). Відень, 1915. Ціна 2[illegible] сот.
4. **Der Krieg, die Ukraina und die Balkanstaaten.** Відень, 1915. Зміст: Др. Л. Цегельський. Як Росія „визволяла" Україну; його ж нариси: Україна й Болгари, Україна й Туреччина; відозва Союза визволення України до балканських народів і до громадської думки Европи; Плятформа Союза. Ціна 4[illegible] сот.
5. **Hofrat Dr. I. Puluj.** Ukraina und ihre internationale politische Bedeutung. (Україна і її міжнароднє полїтичне значіннє). Відень, 191[illegible]. Ціна 80 сот.
6. **Die Ukraine und der Krieg.** Denkschrift des Bundes zur Befreiung der Ukraina. (Україна і війна. Пропамятне письмо Союза визв. України). Мюнхен, 1915. (Вичерпане).
7. **Dr. St. Rudnyzkyj.** Ukraina. Land und Volk. Eine gemeinfassliche Landeskunde. (Україна. Край і нарід. Загально-доступна ґеоґрафія України). Відень, 1916, ст. VIII + 416 + VI + 6 карт + 40 малюнків. Ціна брош. 10 кор., в гарній синїй оправі з золотими витисками 12 кор..

Друкують ся:

8-9. **Prof. M. Hruschewskyj.** Geschichte der Ukraina. (Історія України). Частина I-а. Від початків історії України до Козаччини. Львів, 1916. ст. VII + 224. Част. II. Від Козаччини до нашого часу. Відень, 1916 (готуєть ся до друку).
10. **Dr. E. Lewickyj.** Galizien. (Галичина. Історичний огляд).
11. **Українцї** під оглядом історичним, етноґрафічним і антропольоґічним. Переклад розвідок М. Костомарова, В. Антоновича і Хв. Вовка з передмовою і примітками радника двору О. Барвінського.

III. По нїмецьки і українськи:

Україна. Край і нарід. 40 образків з нїмецької книжки „Ukraina“ д-ра С. Рудницького. Титуловий рисунок п. Олени Кульчицької. Відень, 1916. Ціна 2 кор.

IV. По болгарськи:

1. **М. Хрушевски.** Прѣгледъ на украинската история. Софія, 1914. З картою України. (Вичерпане).
2. **Др. Л. Цехелски.** Не освободителница, а потисница на народитѣ. (Какъ Русия „освобождава“ Украина). Софія, 1914. З картою України. В додатку до брошури подані відозви Союза визв. України до громадської думки Европи, до болгарського народу та Платформа Союза. Ціна 50 сот.
3. **Др. Л. Цехелски.** Украинството нѣмска интрига ли е? Отговоръ на русофилитѣ: Я Романчукъ и д-ръ Н. Бобчевъ. Софія, 1915. Ціна 1 К 40 сот.

V. По італійськи:

S. Rudnizkyj. L'Ucraina e gli Ucraini. (Україна і Українці). Рим, 1914. З картою України. Ціна 50 сот. (Вичерпане).

VI. По румунськи:

Rusia Țaristă — asupritoarea popoarelor. Царська Росія — гнобителька народів. Букарешт, 1914. З картою України. Зміст: З. Арборе, Український народ (замість передмови); Др. Л. Цегельський, Не освободителька, а гнобителька народів; До громадської думки Европи, Платформа Союза й його відозва до румунського народу. Ціна 50 сот.

VII. По турецьки:

Україна, Росія й Туреччина. Збірник статей. З картою України. Царгород, 1915. Зміст: 1. Передмова від видавців, 2. Др. Л. Цегельський — Україна й Туреччина, 3. Проф. М. Грушевський — Короткий огляд української історії, 4. В. Дорошенко — Політичні партії на російській Україні, 5. М. Меленевський — Культурна праця Українців, 6. А. Жук — Російська Україна в числах, 7. Відозва Союза до турецького народу, 8. Відозва його „До громадської думки Европи“, 9. Платформа Союза. Ціна 1 кор.

VIII. По чеськи:

H. Boczkowski. Ukrajina a ukrajinská otázka. Praha, 1915. З картою України. Ціна 1 кор.

IX. По шведськи:

Dr. L. Cehelskyj. Ukraina sveriges bortglömda bundsförvant. (Україна, колишня шведська союзниця). Стокгольм, 1915. Ціна 50 сот.

X. По хорватськи:

V. Choma-Dowski. Ukrajina i Ukrajinci. Zagreb, 1916. З картою України. Ціна 1 кор.

Накладом „Союза визволення України“ вийшла велика к
д-ра **Степана Рудницького**, проф. університету у Львові,

UKRAINA, LANI UND VOLK

(Україна, край і нарід).

Се перший більший твір в німецькій мові, що займає
Україною, значить цілим полуднем східної Европи, та гарно
повнює прогалину, яка була досі в науці ґеоґрафії. Книжка
винна найти ся в руках кождого інтелігентного Українця.

Її зміст такий: Україна як ґеоґрафічна одиниця. І
Фізична ґеоґрафія. Положеннє й великість. Чорне море й
побережа. Загальний огляд будови поверхні України. Украї
верховини. Українські височини. Українські низи. Ріки й р
України. Український клімат. Ростинний і звіринний світ Укр
II кн. Антропоґеоґрафія. Етноґрафічні границі України. Ч
й розміщеннє Українців по їх землї. Український народ яко
тропоґеоґрафічна одиниця. Загальні замітки. Антропольоґічні п
мети Українців. Українська мова. Історично-політичні тра
та змагання Українців. Українська культура. Взаємини між
лею й народом України. Економічно-ґеоґрафічний огляд Укр
Ловецтво й рибальство. Лісове господарство. Хліборобство.
дівництво й городництво. Скотарство. Мінеральні багатства.
мисл. Торговля й комунікація. Области та селитьби Укр
Спис важнїйшої літератури та докладний показчик імен і р

До книжки додано 6 карт: поглядову фізичну карту У
їни 1:5000000, ґеольоґічну, тектонічно-морфольоґічну, кл
тичну, ростинно-ґеоґрафічну й етноґрафічну карту східної
ропи 1:10000000.

Замикають книжку 40 образків, що представляють крає
й народні типи України.

Виданнє дуже гарне та старанне. Карти й образки в
нані дуже добре. Ціна в порівнанню до величезних коштів
кладу невисока: 10 кор. за брошурований примірник, а 12
примірник у гарній синій оправі з золотими витисками.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY